

31.10.2011

Dnro 3666/4/10

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin

Esittelijä: Esittelijäneuvos Riitta Länsisyrjä

MAISTRAATTI EI SAA TORJUA SÄÄNNÖNMUKAISESTI SÄHKÖISTÄ KIRKOSTA EROAMISILMOITUSTA

1 KANTELOT

I Kantelu

A arvostelee maistraattien menettelyä uskonnollisesta yhdyskunnasta eroamista koskevan ilmoituksen rekisteröimisessä. Maistraatit merkitsevät uskonnollisesta yhdyskunnasta eroamisen väestötietojärjestelmään saatuaan Vakaumusten tasa-arvo VATA ry:n hallinnoimalla sivustolla olevan sähköisen lomakkeen lähetettynä internetin kautta maistraattiin ilman, että eroajan henkilöllisyyttä tarkastetaan.

II Kantelu

Suomen evankelis-luterilainen kirkko edustajanaan Kirkkohallitus pyytää oikeusasiamiestä selvittämään: 1) Täyttävätkö eroakirkosta.fi -sivuston kautta maistraateille tehdyt kirkosta eroamisilmoitukset riittävällä tavalla asiakirjan alkuperäisyydestä ja eheydestä säädetty vaatimukset. 2) täyttävätkö nämä ilmoitukset erikseen säädetty asiakirjan sisällön edellytykset.

Kantelija viittaa Väestörekisterikeskuksen ja toisaalta eroakirkosta.fi -sivuston lokamarraskuulta 2010 ilmoittamien kirkosta eroamislukujen yli 2 000 henkilön eroon ja tietoihinsa Helsingin maistraatissa samalta ajalta selvitettävänä olleiden yli 500 epäselvän ilmoituksen runsaaseen määrään. Kantelun mukaan Väestörekisterikeskus ilmoitti eronneiden määräksi 48 158 henkilöä. Eroakirkosta.fi -sivuston mukaan sen kautta erosi kirkosta 50 296 henkilöä. Nämä luvut huomioon ottaen tulisi kantelijan mielestä selvittää sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain 9 §:n mukaisten vaatimusten täyttyminen.

Kantelussa pyydetään myös kannanottoa siihen, tulisiko lainsäädäntöä eroamismenettelyn osalta muuttaa siten, että sähköisessä palvelussa aina edellytettäisiin vahvaa sähköistä tunnistautumista.

Toisen kohdan osalta kantelija kysyy, täyttääkö lomakkeen lähettäminen hallintolain 16 §:n mukaiset edellytykset lähettäjän nimen ja tarvittavien yhteystietojen ilmoittamisesta. Kun anonyymisähköpostilla lähetetyistä eroilmoituksista ei välttämättä ilmene asiakirjan tosiasiallista lähettäjää, eikä lomakkeen käyttö edellytä vahvaa sähköistä tunnistautumista, antaa tämä kantelijan mielestä lomakkeen väärinkäytöksiin ja jopa kirkon jäsenten oikeusturvan vaarantumiseen.

2 SELVITYS

Ensimmäisen kantelukirjoituksen johdosta pyysin valtiovarainministeriötä toimittamaan minulle selvityksen maistraattien menettelystä uskonnollisesta yhdyskunnasta eroamista koskevan ilmoituksen rekisteröimisessä sekä antamaan lausuntonsa. Lisäksi eduskunnan silloinen apulaisoikeusasiamies Petri Jääskeläinen oli Helsingin maistraatin menettelyä koskeneessa päätöksessään 30.11.2006 dnro 2051/4/2005 todennut, että maistraateilla oli erilainen käytäntö sähköposti-ilmoitusten hyväksymisessä. Hän totesi, että yhdenvertaisen kohtelun vaatimuksen toteutumiseksi tulisi pyrkiä hyväksymään yhteiset menettelytavat. Myös tästä syystä nykyisen rekisteröimismenettelyn selvittäminen koko maassa oli aiheellista.

Valtiovarainministeriö totesi lausunnossaan, että se oli lähettänyt kyselyn 24 maistraatille ja Ahvenanmaan valtionvirastolle. Kyselyn mukaan:

21 maistraattia ilmoitti hyväksyvänsä sellaisenaan eroakirkosta.fi -sivuston kautta tulleen eroamisilmoituksen edellyttäen, että henkilötunnus ja nimitieto vastasivat väestötietojärjestelmän tietoja eikä tiedoissa ollut ristiriitaisuuksia. Jos tiedoissa oli ristiriita, otettiin yhteys sivuston ylläpitäjään tai ilmoittajaan joko puhelimitse tai sähköpostitse tai lähetettiin kirjallinen ilmoitus allekirjoitettavaksi. Jos ilmeni, että ilmoituksessa oli luvottomasti käytetty toisen henkilötietoja, asiasta lähetettiin ilmoitus sivuston ylläpitäjälle ja ko. henkilölle tai tehtiin rikosilmoitus.

Maistraateista neljä ei hyväksynyt ilmoituksia sellaisenaan eroakirkosta.fi -sivustolta lähetettyinä. Tällöin maistraatti lähetti postitse kirjeen ilmoituksen vahvistamiseksi kirjallisesti puutteellisten lähettäjätietojen vuoksi. Kirjeessä asetettiin määräaika ja kerrottiin ilmoitustavat: a) maistraatti.fi -internetsivut, b) Suomi.fi -portaalin kautta, jolloin vaaditaan pankkitunnus tai siirullisella henkilökortilla tunnistautuminen, c) lähettäjätiedot sisältävä oma sähköposti-ilmoitus tai d) allekirjoitetun lomakkeen palautus maistraatille.

Maistraatit hyväksyvät "yleensä" myös muulla tavoin sähköisesti tulleet ilmoitukset sellaisenaan, jos nimi, henkilötunnus ja kotikunta ovat yhtäpitäviä väestörekisterin tietojen kanssa. Jos näin ei ole, otetaan yhteyttä henkilötiedon perusteella väestötietojärjestelmän osoitetietojen mukaiseen osoitteeseen ja tehdään tarvittaessa rikosilmoitus.

Maistraattien vastauksista kävi ilmi, että maistraatteihin on tullut melko vähän vääriä kirkosta eroamisilmoituksia eli ilmoituksia, jotka eivät olleet eri syistä johtaneet välittömästi rekisterimerkinnän tekemiseen. Vastausten mukaan kolmen vuoden aikana eli vuosina 2008–2010 ei ollut kuuteen maistraattiin tullut yhtään vääriä ilmoitusta ja 19 maistraattiin oli tullut alle 20 vääriä ilmoitusta. Vuoden 2010 lokakuun alusta lukien tuli edellä mainittujen lisäksi yhteen maistraattiin yli 200 virheellistä ilmoitusta, mutta väärinkäytötapauksia vain kaksi.

Vuoden 2010 syksyn aikana maistraatteihin on tullut kaiken kaikkiaan poikkeuksellisen paljon kirkosta eroamisilmoituksia. Selvityksestä ei ilmene eroamisilmoitusten kokonaismääriä. Muutoinkin se, mitä kukin maistraatti tarkoittaa ilmoituksillaan "vääristä" tai "virheellisistä" ilmoituksista jää selvityksen valossa epäselväksi. Tämä koskee myös "väärinkäytötapauksina" ilmoitettuja asioita, koska niistä ei esimerkiksi käy ilmi, onko ilmoitus johtanut väärään merkintään väestötietojärjestelmässä vai onko väärinkäytös havaittu alkuperäisyyden ja eheyden tarkastamisen yhteydessä. Luvut olivat lisäksi usein arvioita.

Väärät ilmoitukset olivat tulleet eroakirkosta.fi -sivuston kautta. Vastausten perusteella väärissä ilmoituksissa on ollut ristiriitaisia henkilötietoja, ilmoitukset ovat osoittautuneet pilanteoksi tai ilmoituksissa on käytetty tekaistuja nimiä. Osa vääristä ilmoituksista on koskenut henkilöitä, jotka ovat jo aikaisemmin eronneet kirkosta tai eivät koskaan ole olleet kirkon jäseniä. Osa

vääristä ilmoituksista on ollut sellaisia, että niistä on maistraateissa harkittu tarpeelliseksi tehdä tutkintapyyntö poliisille.

Valtiovarainministeriö totesi lausuntonaan, että maistraattien menettelytavat ovat tarkat ja turvalliset sekä pääosin yhteneväiset. Saadun selvityksen perusteella ei ole ilmennyt tapauksia, joissa maistraattien käsittelymenettelyjen vuoksi kansalaisten oikeusturva olisi vaarantunut. Sisäasiainministeriön suositus ohjasi menettelyä riittävästi maistraattien harkintavallan rajoissa.

3

VAKAUMUSTEN TASA-ARVO VATA RY:N KIRJE

B on eroakirkosta.fi -sivustoa ylläpitävän Vakaumusten tasa-arvo VATA ry:n puolesta oikeus-asiamiehen kansliaan toimittamassaan kirjeessä todennut tätä asiaa koskevasta selvityspyyntöstä julkisuudessa olleen tiedon vuoksi 15.11.2010 muun muassa, että eroakirkosta.fi sivusto lähetti tuolloin eroilmoituksia 28 maistraattiin. Helsingin ja Hämeenlinnan maistraatteihin eroaja lähetti ilmoituksen itsenäisesti. Käytännöstä näiden maistraattien menettelytavoista aiheutui B:n mukaan hieman ongelmia: eroaminen on joskus jäänyt tekemättä, jos henkilöllä ei ole käytettävissään omaa sähköpostiosoitetta; väärinkäytöksen sattuessa selvittely on hiukan hankalampaa; ja tietoturvan kannalta oman sähköpostin käyttö voi olla jonkin verran huonompi ratkaisu. Käytännössä väärinkäytöstapauksia eli luvatta toisen henkilön nimissä tehtyjä ilmoituksia oli neljän viime vuoden aikana ollut alle 10 tapausta. Käyttökertoja palvelussa oli ollut noin 250 000. B viittasi siihen, että toisen henkilön erottaminen oli rekisterimerkintärikos eikä väärinkäytöksiä täysin voitaisi estää edes, vaikka sähköpostin käyttö kiellettäisiin kokonaan.

4

RATKAISU

4.1

Oikeusohjeet

Perustuslain 11 §:n mukaan jokaisella on uskonnon ja omantunnon vapaus. Uskonnon ja omantunnon vapauteen sisältyy muun muassa oikeus kuulua tai olla kuulumatta uskonnolliseen yhdyskuntaan.

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsiteltyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistui-
men tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Uskonnonvapauslain (453/2003) 4 §:n 2 momentin mukaan henkilön, joka tahtoo erota uskonnollisesta yhdyskunnasta, tulee ilmoittaa eroamisesta kirjallisesti yhdyskunnalle tai maistraatille. Henkilö katsotaan eronneeksi siitä päivästä lukien, kun yhdyskunta tai maistraatti on saanut eroamisilmoituksen.

Hallintolain 6 §:n mukaisesti asiakkaiden kohtelun on oltava tasapuolista. Toimivaltaa on käytettävä yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin. Toimien on oltava puolueettomia ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Toimien on suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia.

Hallintolain 7 §:n mukaan asiointi ja asian käsittely viranomaisessa on pyrittävä järjestämään siten, että hallinnossa asioiva saa asianmukaisesti hallinnon palveluita ja viranomainen voi suorittaa tehtävänsä tuloksellisesti (palveluperiaate ja palvelun asianmukaisuus).

Hallintolain 16 §:n mukaan viranomaiselle toimitettavasta asiakirjasta on käytävä ilmi, mitä asia koskee. Asiakirjassa on mainittava lähettäjän nimi sekä tarvittavat yhteystiedot asian hoitamiseksi.

Hallintolain 5 §:n 1 momentissa säädetään, että jos muussa laissa on hallintolaista poikkeavia säännöksiä, niitä sovelletaan hallintolain asemesta. Hallintolain 5 §:n 2 momentin mukaan hallintoasian sähköisestä vireillepanosta ja käsittelystä sekä päätöksen sähköisestä tiedoksiantosta säädetään sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetussa laissa (13/2003).

Sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnasta annetun lain (jäljempänä asiointilaki) 1 §:n mukaan tämän lain tarkoituksena on lisätä asiointin sujuvuutta ja joutuisuutta samoin kuin tietoturvallisuutta hallinnossa, tuomioistuimissa ja muissa lainkäyttöelimissä sekä ulosotossa edistämällä sähköisen tiedonsiirtomenetelmien käyttöä. Laissa säädetään viranomaisten ja näiden asiakkaiden oikeuksista ja velvollisuudesta ja vastuusta sähköisessä asiointissa. Lain 4 §:n määritelmien mukaan sähköisellä asiakirjalla tarkoitetaan sähköistä viestiä, joka liittyy asian vireillepanoon, käsittelyyn tai päätöksen tiedoksiantoon.

Asiointilain 5 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen, jolla on tarvittavat tekniset, taloudelliset ja muut valmiudet, on niiden rajoissa tarjottava kaikille mahdollisuus lähettää ilmoittamaansa sähköiseen osoitteeseen tai määriteltyyn laitteeseen viesti asian vireille saattamiseksi tai käsittelemiseksi.

Asiointilain 9 §:n 1 momentin mukaan vireillepanossa ja asian muussa käsittelyssä vaatimuksen kirjallisesta muodosta täyttää myös viranomaiselle toimitettu sähköinen asiakirja. Jos asian vireillepanossa tai muussa käsittelyssä edellytetään allekirjoitettua asiakirjaa, allekirjoitusvaatimuksen täyttää myös vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä allekirjoituksista annetun lain 5 §:n 2 momentissa tarkoitettu sähköinen allekirjoitus. Asiointilain 9 §:n 2 momentin mukaan viranomaiselle saapunutta sähköistä asiakirjaa ei tarvitse täydentää allekirjoituksella, jos asiakirjassa on tiedot lähettäjältä eikä asiakirjan alkuperäisyyttä tai eheyttä ole syytä epäillä.

Väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain (661/2009, jäljempänä väestötietolaki) 13 §:n mukaan väestötietojärjestelmään talletetaan tiedot uskonnonvapauslaissa tarkoitettuun uskonnolliseen yhdyskuntaan kuulumisesta.

Asiointilain hallituksen esityksen perusteluissa (HE 17/2002 vp) todetaan esityksen tavoitteena olevan sähköisen asiointin edistämiseksi luoda hallintoviranomaisessa, tuomioistuimissa, muissa lainkäyttöelimissä sekä ulosottoviranomaisissa yhteisesti sovellettavissa olevat selkeät säännökset julkista valtaa käyttävän viranomaisosapuolen sekä tämän asiakkaan oikeuksista ja velvollisuuksista. Lakia sovelletaan myös välillisen julkisen hallinnon toimijoihin. Esityksen tavoitteena oli lisätä asiointin sujuvuutta, joutuisuutta ja tietoturvallisuutta ja vaikuttaa näin ollen hyvän hallinnon ja oikeusturvan toteutumiseen. Sähköisen asiointin todettiin lisäävän kansalaisten vaikutusmahdollisuuksia sekä poistavan osallistumisen ja vaikuttamisen esteitä henkilöiltä, jotka eivät voi käyttää vaikeuksista perinteisiä asiointimuotoja.

Lain 9 §:n 2 momentin perusteluissa hallituksen esityksessä todetaan muun muassa seuraa-

vaa:

Säännöstä voitaisiin soveltaa kaikkiin asiakirjoihin, joita hallinnossa, lainkäytössä tai ulosotossa edellytetään allekirjoitettavaksi. - - - Ehdotettu sääntely mahdollistaa sen, että hallinto-, lainkäyttö- ja ulosottoasioissa voidaan jättää tekemättä täydentämispyyntöjä pelkästään sillä perusteella, että asiakirjaa ei ole toimitettu viranomaiselle joko postitse tai henkilökohtaisesti ja alkuperäisellä allekirjoituksella varustettuna.

4.2

Arviointi

Perusoikeuksien toteutumisesta

Viranomainen on perustuslain 22 §:n nojalla velvollinen turvaamaan perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumisen. Oikeus erota uskonnollisesta yhdyskunnasta kuuluu olennaisesti perusoikeutena turvattuun uskonnonvapauteen. Perusoikeuksien edistämisvelvollisuus merkitsee, että eroamismenettelyä koskeva sääntely tai hallinnolliset menettelyt eivät saa olla sellaisia, että ne tosiasiallisesti vaikuttavat siten, että henkilö luopuu perusoikeuden käyttämisestä sen hankaluuden vuoksi tai jopa estävät perusoikeuden käyttämisen. Toisaalta menettelyn tulee samalla turvata uskonnonvapauteen sisältyvä oikeus kuulua uskonnolliseen yhdyskuntaan. Noudatettavan menettelyn tulee siten turvata tasapainoisesti näitä perusoikeutena suojatun uskonnonvapauden eri ulottuvuuksia.

Tässä asiassa on arvioitava maistraattien menettelyä myös hyvän hallinnon keskeisen periaatteen, suhteellisuusperiaatteen kannalta. Tällöin on olennaista, että toimen on oltava asianmukainen, tarpeellinen ja oikein mitoitettu sen tavoitteen kannalta, johon kyseisellä toimella pyritään.

Asian vireillepanon muodolliset vaatimukset

Hallintolain 16 §:ssä on säädetty vireillepanon muodollisista vaatimuksista. Hakemuksesta tulee ilmetä hakijan nimi ja yhteystiedot. Nämä vaatimukset koskevat myös sähköistä asiakirjaa. Hallintolain 19 §:n mukaan asia on yleensä pantava vireille kirjallisesti. Kirjallisen vireillepanoedellytyksen täyttää asiointilain 9 §:n 1 momentin mukaan sähköinen asiakirja. Sen sijaan hallintolaissa ei edellytetä, että vireillepanoasiakirja on allekirjoitettu. Myöskään uskonnonvapauslaissa tai väestötietolaissa ei ole säädetty, että ilmoitus kirkosta eroamisesta tulisi allekirjoittaa.

Hallintolain asiakirjan täydentämistä koskevan 22 §:n 2 momentin mukaan voidaan kuitenkin edellyttää asiakirjan allekirjoittamista, jos asiakirjassa ei ole tietoja lähettäjistä ja asiakirjan alkuperäisyyttä ja eheyttä on syytä epäillä. Vastaava säännös on asiointilain 9 §:n 2 momentissa. Tämän säännöksen on katsottu tarkoittavan sitä, että vaikka nimenomaista allekirjoitusvaatimusta ei hallintolaissa ole säädetty, säännös antaa viranomaiselle harkintavaltaa vaatia allekirjoitusta asiakirjaan, jos asiakirjan sisältöä pidetään epäilyttävänä tai viranomainen muusta syystä haluaa vaatia allekirjoitusta varmistuakseen asian käsittelyn edellytyksistä. Asiakirjan alkuperäisyydellä tarkoitetaan tietoa asiakirjan lähettäjistä. Jos esimerkiksi on aihetta epäillä, että asiakirja on toimitettu viranomaiselle lähettäjäksi mainitun henkilön tahdon vastaisesti, viranomaisen on syytä varmistua asiakirjan alkuperäisyydestä pyytämällä lähettäjän omakätistä allekirjoitusta. Eheys puolestaan tarkoittaa asia-kirjan säilymistä sisällöltään muuttumattomana. Muun ohella asiakirjaan mahdollisesti tehdyt lisäykset tai täsmennykset saattavat he-

rättää epäilyn eheyden säilymättömyydestä. Alkuperäisyyteen tai eheyteen liittyvät epäilyt oikeuttavat viranomaisen aina vaatimaan asiakirjan toimittamista joko alkuperäisenä tai varustettuna asianmukaisin allekirjoituksin tai kokonaan uuden, allekirjoitetun asiakirjan toimittamisesta (ks. Matti Niemivuo – Marietta Keravuori: Hallintolaki, s. 196-)

Asiointilain osalta on katsottu, että esimerkiksi jos asiakirjasta ilmenevät asianosaista koskevat tiedot täsmäävät viranomaisen rekisterissä oleviin tietoihin, luo jo tämä pelkästään vahvan oletuksen sille, että asiakirjaa ei tarvitse täydentää allekirjoituksella (ks. Voutilainen: Hyvä sähköinen hallinto s. 274).

Hallintolain muotovaatimukset ovat joustavia ja hyvään hallintoon kuuluu, että viranomainen on helposti saavutettavissa ja asiointi on sujuvaa. Asiakirjan täydentämistä koskevalla sääntelyllä pyritään siihen, että puutteet asiakirjassa voidaan korjata joustavasti yksilöiden oikeusturvan tai tasapuolisen kohtelun kuitenkaan vaarantumatta. Sähköistä asiointia koskevan sääntelyn tarkoitus on osaltaan kehittää hallinnon joutuisuutta ja saavutettavuutta, kuten edellä on todettu. Näin ollen hallintolaissa ei ole asetettu asiakirjalle sitovia muotomääräyksiä.

Maistraattien menettelystä yleensä

Saadun selvityksen mukaan epäselviä ja selvittelyjä vaativia eroamisilmoituksia oli maistraattia kohti saapunut vuonna 2008 tai sen jälkeen melko vähän. Suoranaisia väärinkäytöstapauksia oli ilmennyt korkeintaan muutama maistraattia kohti. Myös valtiovarainministeriö arvioi määrän vähäiseksi selvityksessään. Todettakoon, että Helsingin maistraatin, joka ei sellaisenaan hyväksynyt eroakirkosta.fi -sivuston kautta lähetettyä ilmoitusta, osalta väärinkäytösluvut olivat varsin vähäiset (alle 10) verrattuna muihin ja kooltaan pienempiin maistraatteihin.

Olen edellä selvitystä koskevassa luvussa esittänyt niitä syitä, miksi täsmällisiä lukuja väärinkäytöstapauksista ei tässä yhteydessä voida esittää. Selvityksistä ei esimerkiksi aina ilmennyt oliko väärä ilmoitus jo ehditty rekisteröidä väestötietojärjestelmään vai oliko se havaittu ennakotarkastuksessa. Niissäkin tapauksissa, joissa ero olisi mahdollisesti ehditty kirjata, rekisteröity sai viivytyksettä tiedon eron merkitsemisestä maistraatin lähettämästä ilmoituksesta. Rekisteröity saa ilmoituksensa perusteella poistettua virheellisen merkinnän. Näin ollen menettelystä ei jää hänelle haitallisia oikeusvaikutuksia. Rekisteröidyn oikeusturva voidaan mielestäni turvata edellä kuvatulla ennakotarkastuksella ja korjausmenettelyllä. Tässä asiassa saadun selvityksen perusteella väärinkäytösten määrä suhteessa sivuston kautta tulneiden ilmoitusten määrään – vaikka vain suuntaa antavina – ei tue sitä käsitystä, että kysymyksessä olevan sivuston käyttö olisi erityisen altis menettelylle, jossa joku luvatta ilmoittaa toisen henkilön erosta uskonnollisesta yhdyskunnasta. Näin ollen asiassa ei mielestäni ole tästäkään syystä perusteita säännönmukaisesti vaatia selvitystä lähettäjältä.

Lainsäätäjän tarkoitukseen sähköisen asioinnin sujuvuudesta ja joutuisuudesta sekä edellä esitetyt rekisteröidyn oikeusturvaan ja hyvän hallinnon takeisiin perustuvat syyt puoltavat vahvasti sitä, että ilman painavaa syytä ei eroakirkosta.fi -sivuston kautta saapuneiden asiakirjojen alkuperäisyyttä tule säännönmukaisesti asettaa kyseenalaiseksi ja vaatia aina täydentämään sähköisesti vireille tullutta asiakirjaa allekirjoituksella, maistraattien oman sähköisen lomakkeen käyttöä tai eroakirkosta.fi -sivuston lomakkeen lähettämistä omasta sähköpostiosoitteesta. Myöskään se seikka, että viesti on lähetetty toisen henkilön sähköpostista tai sähköpostista, jolle on luotu muu kuin henkilön nimen sisältämä osoite ei voi säännönmukaisesti olla peruste epäillä asiakirjan alkuperäisyyttä.

Asia on kuitenkin toisin, mikäli eroakirkosta.fi palvelun kautta lähetetyllä lomakkeella annettu-

jen tietojen virheellisyyden tai ristiriitaisuuden perusteella on aihetta epäillä, että lomakkeen olisi lähettänyt muu henkilö kuin uskonnollisesta yhdyskunnasta eroava itse eikä lähettäjällä ole myöskään siihen asianmukaista valtuutusta. Tällöin on lain mukaan varmistuttava asiakirjan alkuperästä. Sama koskee sähköpostitse lähetettyjä eroamisilmoituksia.

Eräiden maistraattien menettely

Kolme maistraattia, Helsingin, Turunmaan ja Hämeenlinnan maistraatit, ilmoittivat, etteivät ne hyväksyneet sellaisenaan lähettäjätiedon puutteen vuoksi eroakirkosta.fi -sivuston kautta saapunutta ilmoitusta. Helsingin maistraatti ilmoitti, että se ei hyväksynyt eroakirkosta.fi -sivuston kautta tulleita sähköisiä kirkosta eroamisilmoituksia sellaisinaan. Maistraatti lähetti viestissä mainitulle henkilölle postitse kirjeen, jossa kerrotaan, että sähköistä ilmoitusta ei ole voitu käsitellä puutteellisten lähettäjätietojen vuoksi. Ilmoitusta pyydetään täydentämään määräajassa. Kirjeessä kerrotaan vaihtoehtoisista tavoista: Maistraatti.fi -nettisivut tai Suomi.fi -portaali, jossa lähettäjä tunnistautuu Väestörekisterikeskuksen sähköiselle eroamislomakkeelle joko verkkopankkitunnuksin tai sirullisella henkilökortilla. Erota voi myös omalla sähköpostilla, josta käy ilmi lähettäjätiedot, tai palauttamalla maistraattiin allekirjoitettu lomake, joka on kirjeen liitteenä.

Muulla tavoin sähköisesti tulleen kirkosta eroamisilmoituksen Helsingin maistraatti hyväksyy, jos eroaja lähettää sähköisen eroamisilmoituksen omalla sähköpostiohjelmallaan siten, että maistraatille välittyy tieto sähköisen ilmoituksen lähettäjistä. Maistraatti ei hyväksy sähköposti-ilmoitusta, ellei siitä käy ilmi tietoja lähettäjistä tai jos lähettäjä on joku muu kuin kirkosta eroava itse. Maistraatti ei myöskään hyväksy Suomi.fi -portaalista lähetettyä sellaista Väestörekisterikeskuksen sähköistä lomaketta, jossa lähettäjä ei ole tunnistautunut ja josta ei välity maistraattiin lähettäjätietoja lainkaan.

Hämeenlinnan maistraatti ilmoitti, että jos eroakirkosta.fi -sivustolta tullut kirkosta eroamisilmoitus oli kiertänyt ilmoittajan oman sähköpostipalvelimen kautta siten, että siitä selvisi sähköpostin lähettäjä, ilmoitus hyväksyttiin sellaisenaan. Jos ilmoitus oli tullut eroakirkosta.fi -sivuston kautta suoraan siten, että lähettäjänä on mainittu sivusto, eroamista ei hyväksytä sellaisenaan. Sivustolle on tehty Hämeenlinnan maistraattia koskeva lisäys. Lisäyksen avulla eroilmoitusta tekevä voi kierrättää ilmoituksen oman sähköpostipalvelimensa kautta. Mikäli sähköpostin lähettäjätiedot eivät vastanneet tietoja kirkosta eroajasta, maistraatti lähetti eroajalle kirjallisen ilmoituksen allekirjoitettavaksi.

Turunmaan maistraatti ilmoitti, että se ei hyväksynyt sivuston kautta suoraan tullutta ilmoitusta vaan lähetti kirjeen ilmoittajalle allekirjoituksen vahvistamiseksi. Myös sähköistä tunnistautumista edellyttävä verkkolomake hyväksyttiin.

Porvoon maistraatti puolestaan ilmoitti, että se hyväksyisi eroa kirkosta.fi -sivuston kautta tulleen ilmoituksen, jonka tiedot täsmäävät väestötietojärjestelmän tietoihin, mutta ei hyväksyisi muulla tavoin tulevaa sähköistä eroamisilmoitusta ottamatta ensin yhteyttä ilmoittajaan.

Vaikka maistraateilla on harkintavaltaa siinä miten ne järjestävät sähköisen asiainnin määrätyissä tärkeissä asiaryhmissä, en ole voinut vakuuttua siitä, että edellä kuvattu muiden maistraattien menettelystä poikkeava Helsingin, Turunmaan ja Hämeenlinnan maistraattien menettely, joka ei perustu yksittäistapaukselliseen harkintaan, olisi tarpeellista ja oikeassa suhteessa menettelyn tavoitteiden kanssa tai turvaisi tasapainoisesti uskonnonvapauden eri ulottuvuuksia.

Saatan näiden maistraattien tietoon edellä esitetyn käsitykseni sähköisen asioinnin asianmukaisesta järjestämisestä. Porvoon maistraatin tietoon saatan käsitykseni, että viranomainen on asiointilain säännösten mukaisesti velvollinen hyväksymään tässä laissa tarkoitetun sähköisen asiakirjan vireillepanoasiakirjaksi.

5

TOIMENPITEET

Saatan edellä esitetyn käsitykseni maistraattien menettelyn virheellisyydestä Helsingin, Hämeenlinnan, Turunmaan ja Porvoon maistraattien tietoon.

Pyydän valtiovarainministeriötä saattamaan tämän päätöksen myös kaikkien muiden maistraattien tietoon.